

צ'יבזטי מוזהר"ן

קמא

דף קד.

עם

ביאור חברותא
ללימוד בעיון

תורה קמו

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מה גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר
(ה"מ שמו שמה)

מאמר עדות ה נאמנה

מספה"ק ליקוטי מוהר"ן

זמן ומקום אמירת התורה
לא ידוע. רק ידוע שהיא לשון רבנו

פתיחה

התורה עומדת אצל האדם בתקופת תשוקת תאוותו, וקוראה אותו: "עד מתי פתים תאהבו פתי" (משלי א' כב), ומחמת תשוקת תאוותו אינו שומע קריאתה, ועושה העברה מחמת הרוח שטות שנגננס בו אבל אחר גמר תאוותו הוא מרגיש תכף את קול קריאתה ומתחרט על העברה: (קיצור לק"מ השלם)

ליקוטי הלכות

ח"מ חכירות וקבלנות הלכה ב אות יב – איתא שם במאמר הנ"ל (תורה פב תנינא) שמושה היה יכל לקשר עצמו עם הפחות שבפחותים כי יש בחינת אלקות אפלו בדיוטא התהוננה וכו' נמצא שעל ידי משה רבנו עליו השלום כל ישראל הם סמוכין תמיד לה' יתברך ואפלו בשהם חוטאים חס ושלום אינו מסתיר פניו מהם כי משה מקשרם לה' יתברך תמיד כי הוא מוצא אלקות אפלו בהקל שבקלים ועל ידי זה מקשרו לה' יתברך. וכל זה פתח משה דרך כבושה בארבעים ימים אחרונים של קבלת התורה כמובא שם כי על ידי התורה הקדושה שהמשיך משה לישראל על ידי זה ישראל מקשרים לעולם בו יתברך כי אפלו פושעי ישראל מלאים מצות כרמון, ותורת ה' תמימה משיבת נפש מודרכי מיתה לדרכי חיים פי התורה מחפימת פתי. ואפלו מי שנפל למקום שנפל והוא רחוק מאד מה' יתברך על ידי מעשיו הרעים אף על פי כן יכול להתקרב לה' יתברך בקל על ידי למוד התורה הקדושה כי התורה הקדושה יורדת אפלו למי שהוא בעמקי הקלפות בשאלו תחתיות חס ושלום. ומעוררת אותו ומקרבת אותו לה' יתברך בבחינת אבדון ומנות אמרו באזנינו שמענו שמעה, הינו שאפלו מי שהוא בדיוטא התהוננה חס ושלום במדור הקלפות שהם בחינת אבדון ומנות גם הם שומעים שמעה של התורה שהיא נותנת לפתאים ערמה כי אורייתא מכרזת תמיד עד מתי פתיים תאהבו פתי וכו':

שיחות השייך לתורה זו

אין

קושיות

- צ"ע איזה מאפיינים של אשה יש לתורה? האם היא דעת קלה? האם היא בחי' מקבל ולא משפיע, הרי היא מחכימת פתי? ראה תורה א' שנקראת (משלי ה) יעלת חן אילת אהבים וכו'. ועיין ריש מהרש"א על קדושין ב:
- מדוע אשה פסולה לעדות מבואר בש"ע י"ד סימן כזו סעיף ג' בהגה"ו שדעתה קלה להקל ונוחה להתפתות. וצ"ע זה לא שייך בתורה. ומה שדומה לאשה מצד אילת אהבים (כמבואר במהרש"א) אינו חסרון בעדות.
- תורה מעידה – צ"ע הרי היא עדות ה' בכתב, על מעשה בראשית, ולא עדות התורה עצמה, כמבואר ביעבץ שם¹.
- צ"ע מה הראיה מהזוהר אחרי דף נח. הרי שם מבואר שיש קול קורא בעולם ורק הנשמה שומעת אותו והיא כשעולה בלילה למעלה מעידה. ויש עוד קול קורא של התורה שמכרזת, אבל לא כתוב שמעידה.
- על מה מעידה התורה? ובפני מי היא מעידה? היתכן שמעידה לפניו ית' על עוברי העבירה? והרי זה עושה הס"מ שאמרו עליו (ב"ב טז). יורד ומסית עולה ומקטרג. אדרבה התורה הקדושה היא בימין בצד הסגור. כמ"ס (ורבים ל'ג) בימינו אש דת למו. והתורה היא מלכות, וראה תורה מט שהיא כלי ושצי כולה, שהיא אש שורפת בהתלהבות אליו ית' ועל כן תמיד מכרזת ומוכיחה עד מתי פתאים וכו', וממילא גם מענישה עוברי עבירה שלא מצטרפים לאש הזאת. אבל העדות שלה צ"ל שהיא היא עניין אחר.

ר עד ט' איר תשפ"ו

² זה לשון הרמ"א שם – ואשה (כ) נאמנת בדבר אסור לומר: תקנתו (ר"ן פרק האומר וריש חליו), ודוקא בודאי אסור, כגון נקור בשר וכדומה, אבל בספק שמא אין כאן אסור, כגון שצריכה לברר דגים טמאים מטהורים (א"י הארף), או אסור שיש בו (כא) צדדים להקל (שם ב"י) אין אשה נאמנת, דאשה דעתה קלה להקל.

ועיין באר היטב – (ב) נאמנת. אפילו בדבר אסור דאורייתא והיינו היכא דבידה לתקנו או שהוא שלה ודאל"כ לא עדיפא מעד אחד דאין נאמן הואיל ואתחזק איסורא ש"ך: (כא) צדדים. וכן דבר שיש בו טרחא אין הנשים נאמנות דנשים עצלניות הם וכן קבלתי שאין הנשים נאמנות על ניקור האחרים ומה שכתב המחבר שהנשים נאמנות בניקור בסתם ניקור קאמרי' דהיינו הפנים וע"ל סי' פ"ד סי"א עב"ל הש"ך:

³ פירוש החסיד יעבץ על תהלים פרק יט פסוק ח – עדות ה' נאמנה וגו'. כל הסודות הנזכרים בתורה בין ממעשה בראשית בין ממעשה מרכבה וכן ספורי האבות כלם כל שלא באה בו מצוה ואזהרה אלא הוא ידיעה לבד יקרא עדות ה', כי כדאי המעיד שנאמין בעדותו, ואם לא יושג בשכלנו הנקל:

- ו. ואם תאמר שהיא עדות ה' על רצונו ועי"ז היא מחכימת פתי, דהיינו שמעידה לפני הפתי העובר עבירה שבמעשיו עובר על רצון ה'. כדין עדים המתרים בעובר עבירה. א"כ איך היא מעידה הרי אשה פסולה לעדות. ובוזה לא שייך תקנת קדמונים, שהרי כל נשמות ישראל שמעו בהר סיני את התורה.
- ז. ואם נבאר שרבנו לא לומד מתקנת הקדמונים שהאשה כשרה להעיד בבית דין עדות שרק היא ראתה, כפשוטו, אלא לומד משם שאשה כיון שרק היא נמצאת אצל העבריין בשעת הניחא שלו ומעידה לו שמעשיו אסורים דהיינו דין התראה. זה דוחק גדול. ונראה שהתורה מעידה לפניו ית' על אותו רגע של חרטה ותשובה שהיה לפניו באותו רגע של נייחא שהיה לו באותו מקום סתר ששום אדם לא היה עמו להעיד עליו אלא רק ה"א. (כך ביאר לי בני ישראל מאיר)
- ח. התורה היא עומדת שם, וקוראת אותו מי פתי יסור הנה – צ"ע כי במשלי (ט' טו) מבואר שהם דברי הפיתוי של האשת כסילות. הפסוק מי פתי יסור הנה וכו' נמצא בפרק ט' ב' פעמים, בפסוק ד' הם דברי התורה, ובפסוק טז הם דברי אשת כסילות. כך משמע פשוט הלשון, וכן פרש המלבי"ם ורלב"ג. אבל ראה שם מצודות דוד והגר"א שגם פסוק טז הם דברי התורה. והזוהר אחרי מות דף נח. שמבאר שהם דברי התורה, כוונתו לפסוק ד'. וכן דברי רבנו כאן.
- ט. מים גנובים ימתקו צ"ע לכאורה לא זו הסיבה שהעבירה בסתר אלא שמפחד או מתבייש. אמנם כן אלא שאם במקום להנות ממים גנובים דהיינו מאיסור, היה נהנה מהיתר לא היה צריך לפחד.
- י. כיון שהתורה מחכימת פתי לכן יכולה להעיד – צ"ע עד מחכים פתי רק במקום שצריך התראה, אומר לו במעשה זה אתה עובר על איסור תורה זה שענשו כן. אבל התראה מעכבת רק בעונשי בית דין ואשה לא כשרה לעדות שמחייבת עונש ב"ד.
- יא. מחכימת פתי – צ"ע הרי פתי יודע האמת ורק מתפתה ל'יצרו (הגר"א שם), ממילא אין צורך להחכימו. ועוד כיון שהוא פתי מה יועיל להחכימו.
- יב. מה המקור לקריאת התורה עד מתי? עיין לק"ה עירובי תחומין הלכה ה' אות ד' כוונת ק"ש, סוד היחוד התדיר של חכמה ובינה שמהם יוצא תמיד קול קורא לשוב בתשובה. בבחי' מרחוק נראה ה' לי. והוא הקול קורא שגורם לכל העולם לרוץ לחפש מילוי, אלא שמי שלא מוכן לעזוב את הבלי העולם הזה ותאוותיו מכוחו מחפש מילוי בשקר ורק מי שמניח את רדיפת התאוות מקשיב לו ורץ אחריו למילוי אמיתי של תורה.
- יג. כי בשעת העבירה היה בו רוח שטות – צ"ע להיכן הלכה לה הרוח שטות. וצ"ל שקריאת התורה עד מתי פתאים וכו' היא דעת המבטל רוח שטות, אלא שהרוח שטות לא נותנת לפתי להקשיב לה. וברגע של נייחא מהרוח שטות והיצר, הוא שומע, ומתחרט, אלא היא לא מתבטלת אלא עומדת בצד, ומתנפלת עליו ביתר שאת מיד אח"כ כי כל הגדול מחברו יצרו גדול.
- יד. אחר גמר תאוותו וכו' – צ"ע לאיזה תאוה הכוונה? הרי משביעו רעב, ובטן רשעים תחסר, ובממון יש לו מנה רוצה מאתים, ולכבוד אין בו שובע, ומחלוקת לדעתו היא מצווה. הרי שלשום מצווה אין גמר. ונראה שמדובר כאן רק על תאוה ניאוף שיש לה רגע של גמר, ואז שומע תוכחת התורה ומתחרט עד הרגע הבא שחזור להתפתות. גם הפסוק "מים גנובים ימתקו" שמביא רבנו כאן בעיקר הכוונה לניאוף כמבואר בפרש"י שם וכן בגמ' הוא נמצא ד' פעמים ובכולם הכוונה לתאוה הזו.
- טו. צ"ע אטו ברשיעי עסקינן? האם רבנו אומר כאן תורה לרשעים? נראה בוודאי רבנו מדבר לכשרים שאצלם בכל התאוות יש גמר, כי אצלם הן לא מתגברות כל הזמן, כמו אצל השקוע בהן, אלא כגון באכילה התאוה רק בזמן שאוכל, וכן כולן, ואיש כשר מעצמו קובע עתים לתורה, ובכל יום יש לו זמן לחשבון נפש כל אחד לפי מדרגתו, שאז הוא מקשיב היטב לתוכחת התורה עד מתי פתי תפתה ותיפול ברשת הרשות וההיתר.

הקדמה

דוד המלך אומר תורת ה' תמימה משיבת נפש, עדות ה' נאמנה מחכימת פתי: והוא כפל לשון, דהיינו שתורת ה' היא עדות ה'. נמצא שהתורה מעידה. ובמי היא מעידה פרש"י בלומדיה. אבל רבנו בפשטות נראה שמפרש שהיא מעידה לפניו ית' על מעשיו של הפתי, כי הפתי מתפתה למים גנובים והם במקום סתר שאין איש לראות ולהעיד, אלא התורה.

והביאור שהתורה מכרזת תמיד עד מתי פתאים וכו', וזהו שהיא מחכימת פתי, אבל הפתי לא שומע זאת אלא רק ברגע שיש לו נייחא מתאוותו, וזה קורה רק במקום סתר, ברגע של אחרי העבירה, ושם רק התורה נמצאת, על כן רק התורה יכולה להעיד על הפתי שהוא התחרט ועשה תשובה באותו רגע. לכן היא כשרה להעיד בבית דין של מעלה, דהיינו ללמד עליו זכות, כי רק היא שמעה זאת ממנו.

התיאור הגס הזה הוא של מי שכל כולו שקוע בתאוה, אותו מביא רבנו לדוגמא, דאי לאו הכי לא רק התורה יכולה להעיד אל חרטתו, אבל ממנו נלמד גם לשליש ולמחצה ולרביע, שיש להם הרבה יותר זמן לחרטה ותשובה, וממילא לא רק התורה יכולה להעיד עליהם. אבל לכולם התורה מחכימת פתי, כל אחד לפי מדרגתו מתפתה באיזה עניינים בעיקר בפתוי היצר לרדוף אחר ההיתר, שם הוא מגרש גדול ורשת גדולה פרוסה בו, כמבואר בריש פרשת קדושים ברמב"ן ועוד שאפשר להיות נבל ברשות התורה, וגם שם התורה מכרזת עד מתי פתאים וכו' ומחכימת פתי ומעוררת חרטות ותשובה.

עד כאן ההקדמה

תורה קמו נ"ו

(תהלי' יט) ע' עדות ה' נאמנה וכו'. פרש"י נאמנת היא להעיד בלומדיה.

נראה כוונת רבנו שהתורה מעידה בבית דין של מעלה שיה לו לפתי רגע של חרטה ותשובה. כי הרגע הזה הוא רק מיד אחרי העבירה, ברגע שיש לו נחא מיצרו, שאז רק היא נמצאת להעיד לפניו, כי הפתי מתפתה למים גנובים ועל כן עושה מעשיו בסתר. ושם רק התורה נמצאת ומכרזת עד מתי פתאים תתפתו לאשת כסילות, דעו שה' משגיח ומעניש ונותן שכר, מי פתי יסור אלי ללימוד התורה למתיקות של היתר ולא למתיקות המים הגנובים. אבל הפתי לא שומע זאת אלא רק ברגע של נייחא מיצרו במקום הסתר שם רק התורה שומעת זאת לכן היא כשרה להעיד עליו, כי רק היא היתה שם.

כי הדבר קשה איך התורה נקראת אשה/ו' יכולה להעיד, הלא אשה פסול' לעדות נ"ו/ט.
והתירוץ על זה, שהיא מחכימת פתי [י' /א], כי פתי הוא מי שמתפתה ליצרו, ושומע לאשת כסילות, הקוראת לו "מי פתי יסור הנה" לעבור עבירה בסתר, הרי מים גנובים ימתקו. וכיון שהוא מקום סתר אין שם איש, ורק התורה שם קוראת לפתי: עד מתי פתאים תאהבו פיתוי של איסור, מי פתי יסור הנה ללמוד תורה,

¹ לשון רבינו ז"ל לא ידוע מתי והיכן נאמרה

² תהילים פרק יט (ח) תורת יְדוּד תְּמַיְמָה מְשִׁיבַת נְפֶשׁ עֲדוּת יְדוּד נְאֻמָּה מְחַפֵּימַת פְּתִי: פרש"י – עדות ה' נאמנה – נאמנת היא להעיד בלומדיה. משיבת נפש – משיבתו מדרכי מיתה לדרכי חיים:

³ גם בדפ"ר- נקראת, בתולד- נקרא, ומתולד- הנקראת

⁴ קידושין דף ב: הכא דבתורה קאי ותורה איקרי לשון נקבה דכתיב תורת ה' תמימה משיבת נפש כתב לה בלשון נקבה.

מהרש"א – ותורה איקרי לשון נקבה דכתיב תורת ה' וגו'. בתורה כתיב לשון נקבה לגבי תורה דכתיב וזאת התורה ובכמה פסוקים כה"ג ומייתי האי קרא מס' תהלים ואולי שנתכוונו במעלות התורה למה נקרא שמה נקבה לפי שהיא משיבת נפש אדם לדרך החיים ובכ"מ מדמה את התורה לאשה בכמה ענינים וכמ"ש אילת אהבים ויעלת חן דדיה ירווך בכל עת וגו' דכמו שהאשה משיבה את נפש היונק כן התורה משיבה נפשו של כל הרוצה לינק ממנה וק"ל:

במעדני מלך לאנ"ש וייצגנדרל אות גרבו – שבערכי הכינויים כתב בשם ספרים, התורה אשת אבינו שבשמים. והתורה היא אשתו הראשונה של האיש שלמד בבטן אמו. כי יקח אשה חדשה – תורה חדשה, שתהא חביבה כאילו היא חדשה. התורה נמשלה לאשה בתולה שחביבה כשעה ראשונה לכן נמשלה לאילת, שרחמה צר. התורה מאורסה לישראל, וכשלומד שלא לשמה ליהנות ממנה נמשלה לאשה שנהנה ממנה, וכשלומד שלא ליהנות ממנה נקרא אחות, אמור לחכמה אחותי את. וראה שם עוד.

⁵ דכתיב דברים יט יז ועמדו שני האנשים, ועי' משנה בכריתות יא: אשה אומרת אבל וגו' שלחייב קרבן כן נאמנת ועי"ש רבינו גרשום שמקורו בספרא עה"פ או הודע

⁶ **דברים פרק יט (יז) ועמדו שני האנשים אשר להם הריב לפני יְדוּד לפני הכהנים והשפטים אשר יהיו בימים ההם:**

רש"י (יז) ועמדו שני האנשים – בעדים הכתוב מדבר ולמד שאין עדות בנשים ולמד שצריכין להעיד עדותן מעומד:

פסיקתא זוטרתא (דברים יט יז) נאמר כאן שני אנשים ונאמר בעדות על פי שני עדים מה כאן אנשים אף להלן אנשים מיכן שאין האשה כשרה להעיד.

עיין שו"ת משנה הלכות ח"ה רסט שנשאל למה לי קרא תפ"ל שהיא מצות עשה שהזמן גרמא. והביא תירוץ החת"ס שיש כאן גם לאו ד"אם לוא יגיד ונשא עונו". ובלאוין השוה הכתוב אשה לאיש, לכן צריך קרא. ושוב הקשה שהשוה הכתוב וכו' רק בלאוין שעונשים עליהן, ואילו המסרב להעיד אינו לוקה (עיין בזה מנחת חינוך מצוה ח). ועוד הקשה דאם "לוא יגיד נשא עונו" זה רק בבר חיוב להעיד, אם אשה אסורה להעיד לא עליה קאי הלאו דאי לוא יגיד. וא"כ אשה פטורה והדרא קושיא הנ"ל. עוד הביא דחיית החת"ס שעדות לא הזמן גרמא כיון שאין איסור להעיד בלילה, אלא שהוא דין על הבי"ד שלא מקבלו. עוד הביא תירוץ השואל שכיון שאשה יכולה לקיים גם מצוות עשה שהזמן גרמא, א"כ צריך קרא לאסרה בעדות. עוד הקשה שם מאי שנא עדות מאיסורין, שנאמנת בהן דילפינן מ"וספרה לה". וברש"י במות כתב הטעם שאל"ה איך בעל מותר לאכול בביתו.

ובאר המשנה הלכות שני דינים בעדות, אחת מכח נאמנות, כגון באיסורים, ובזה כל ישראל בחזקת כשרות ונשים בכלל. ובזה גם עד אחד נאמן. אבל היבא דגזוה"כ דבעינן שני עדים, בזה אשה לא נאמנת, כי בזה לא בעינן נאמנות, אלא עדות של גזוה"כ. ואע"פ שבחינוך קרב כתב שגם פסולות להעיד, כיון שדעתן קלה, צ"ל שזה טעם כללי לגזוה"כ שפסולין לעולם, אבל לא סיבת הפסול.

בסוף דבריו כתב תללות זאת במחלוקת הראשונים אי עד אחד נאמן באיסורים מהכתוב וספרה לה א"כ היא דין עדות ממש או מסברא הנ"ל א"כ אין זה עדות אלא נאמנות.

(ועי' משנה בכריתות יא: אשה אומרת אבל וגו' שלחייב קרבן כן נאמנת ועי"ש רבינו גרשום שמקורו בספרא עה"פ או הודע) ואין להקשות דלחייב קרבן גם אדם נאמן על עצמו יותר ממאה עדים לרבי יהודה דהתם טעמו או מגזרת הכתוב או הודע ולא שיודיעוהו אחרים כמ"ש רמב"ם ורש"י והריטב"א ופרש"י הסברא דרוצה בכפרתו והרמב"ן פירש כיון שהוא לא עסק של בי"ד שהרי אין כופין על הקרבן כפרה ילקוט ביאורים שם יב. עמ' שיו.

⁷ סוף הפסוק הנ"ל

⁸ תהילים פרק יט (ח) תורת יְדוּד תְּמַיְמָה מְשִׁיבַת נְפֶשׁ עֲדוּת יְדוּד נְאֻמָּה מְחַפֵּימַת פְּתִי:

בשביל זה התורה יכולה להעיד, כמו שמובא בחשן משפט הלכות עדות סי' ל"ה סי"ד/יב, תקנת קדמונים הוא "דמקום שאין" אנשים רגילים להיות, נשים נאמנות. וזה ידוע שעיקר תאוות ובעיקר תאוות ניאוף הם בסתר, בבחי' (משלי ט) טו/טו מים גנובים ימתקו" וכו', נמצא שהפתי בזמן שמתפתה ליצרו הוא במקום סתר ואין בני אדם רגילי' שם. אבל התורה היא עומדת שם, ומחכימת פתי, וקוראת אותו מי פתי יסור הנה וחסר לב וכו' (שם) ח"י/כמבואר בזוהר [טו/כ], ומחמת תשוקת תאוות אינו שומע קריאתה, ואחר גמר תאוותו

^{יב} שלחן ערוך חשן משפט סימן לה סעיף יד – אשה, פסולה. וטמטום ואנדרוגיגוס, פסולים מספק. וכל מי שהוא ספק פשוט, פסול, הרי הוא פסול. הגדה: וכל אלו הפסולים, פסולים במקום דלא שכיחא אנשים פשרים להעיד (הרשב"א בתשובה והרמב"ם בפ"ח מה' נזקי ממון וכו' ב"י). וכל זה מדינא, אבל יש אומרים (טו) דתקנת קדמונים הוא, דמקום שאין אנשים רגילין להיות, כגון בבית הפנסת של (טו) נשים, או בשאר דבר אקראי שאשה רגילה ולא אנשים, כגון לומר שבגדים אלו לבשה אשה פלוגית והן שלה, ואין רגילין אנשים לדקדק בהן, נשים נאמנות (ת"ה סימן שנג' ואגדה פרק י' יחסיין). ולכן יש מי שכתב דאפילו אשה יחידה, או (זו) קרוב או קטן, נאמנים בענין הכאת ובזיון תלמיד חכם או שאר קטנות ומסירות, לפי שאין דרך להזמין עדים בשמים לזה, ואין פנאי להזמין (מהר"ק שרש קע"ט ומהר"ם מריזבורג וכלבו סימן קט"ז). והוא שהתובע טוען ברי (מהר"ק שרש צ"ג) (וע"ל סכ"ח ט"ו בהג"ה).

באר היטב (טו) דתקנת. בסי' ת"ח ס"א בניזקין דצריך עדים כשרים כתב שם הטור דה"א הואיל ואין מצוי בארורות הסוסים ובגדרות הצאן אלא עבדים ורוועים וכיוצא בהן יהיו נאמנים בעדותן קמ"ל כו' ע"ש ולא כתבו דמכח תקנה יעידו כמ"ש כאן. וצ"ל דשאני נזקין דשכיחי וכו' ב"ב בת"ה עכ"ל הסמ"ע: (טו) נשים. כתב הש"ך בשם מהרש"ל דוקא כשלא החזיק ג' נשים אבל אם החזיק ג'ש תו לא מפקעינן מיניה בעדות נשים ולעולם ע"א באנשים מהימן יותר מב' נשים: (זו) קרוב. ומהרש"ל פסק דקרוב לעולם אינו נאמן אם לא לחובתו נאמן וע"ש בב"ב פ"א סי' מ"א שהאריך (מהרש"ל) הרבה בדברים אלו. ש"ך:

^{יג} גם בדפוס יד-דמוק, בתולד ומתולד-דמקום (כלשון השיע שם)

^{יד} בתקפא-שאן

^{טו} בתקפא- (משלי יט) בתולד ומתולד תוקן

^{טו} משלי פרק ט' (ג) אשת בסילות המייה פתיית ובל' ידעה מה: (יד) וישבה לפתח ביתה על-כפא מרמי קרת: (טו) לקרא לעבירי דרך המישורים ארחותם: (טז) מי פתי יסר הגדה וחסר לב ואמרה לו: (זו) מים גנובים ימתקו ולחם סתרים ינעם: (יח) ולא ידע בירפאים שם בעמקי שאול קראיה:

רש"י (זו) מים גנובים ימתקו – אין טעם ביאת פנויה כטעם א"א אף לענין המצוה מים גנובים ימתקו שהיו יראים לעשות בגלוי ועושין בסתר:

אבן עזרא (זו) מים גנובים ימתקו ולחם סתרים ינעם – כנוי על העברות הניאוף הנעשה בסתר וכל הנמנע היצר להוט אחריו יותר והטעם כי בזה יתפתה לב הפתי והחסר לב:

חומת אנך (חיד"א) (זו) מים גנובים ימתקו וכו'. יש לדקדק הדול"ל מים גנובים מתוקים ופירש הרב הגדול מהר"ר ברוך ברזילי ז"ל במ"ש מיום שנחרב בית המקדש ניטל טעם ביאה וניתן ביד עוברי עבירה ואם כן שפיר קאמר שלמה המלך ע"ה מים גנובים ימתקו לעתיד אחר החרבן. ומ"ש ולחם סתרים ינעם פירש תלמידו הרב הגדול המג"ן במ"ש סוף קדושין ר' חייא בר אשי הוה אמר ה' יצילני מיצה"ר שמעה דביתוהו אמרה הא כמה שני דפריש מינאי חד יומא הוה גריס בגנתא קשטה נפשה וחלפה קמיה א"ל מאן את אמרה אנא חרותא תבעה וכו' ע"ש א"כ אפילו אשתו אם נשתנית כשפחה יצרו תקפו. וזהו מים גנובים ימתקו. ולחם אפילו אשתו אם היא סתרים שאינו מכירה ינעם:

^{יז} גם בדפוס יד-דמוק, בתולד ומתולד-ימתקו

^{יח} משלי פרק ט' (א) חכמות בנתה ביתה חצבה עמודיה שבעה: (ב) טבחה טבחה מסכה יינה אף ערכה שלחנה: (ג) שלחה נערתיה תקרא על גפי מרמי קרת: (ד) מי פתי יסר הגדה חסר לב אמרה לו: (ה) לכו לחמו בלחמי ושתו ביין מסכתי: (ו) עזבו פתאים וחיו ואשרו בדרך בינה: מלבי"ם (ד) מי פתי – והם מזמינים גם את הפתי ואת החסר לב – והפתי הוא הנפתה מפני חסרון דעת שלא השיג חקי החכמה, והוא כיונה פותה, והחסר לב הוא גם מי שיודע חקי החכמה רק שחסר לו כח המושל לכבוש את יצרו ולהתגבר על תאוותיו וציווריו הרעים שהם מתנגדות אל חקי החכמה, ואמרה לו – אל הפתי תאמר,

מצודות דוד (ה) לכו לחמו – אם אין לכם משל עצמיכם בואו הנה ואכלו בלחמי ושתו היין אשר מזגתי אני והוא ענין מליצה לומר הלא חכמת התורה היא נחמדת מאירת עינים וחוננת דעת לההוגים בה וכאלו מכרות ואומרת כל הרוצה ללמוד יבוא וילמוד ואם צפון לבו משכל אני אשכילו דעה:

^{יט} עיין זוהר אחרי דף נה

^כ זוהר אחרי מות דף נו: – אמר רבי שמעון, תוהבנא על בני עלמא, דהא לית להו עיינין למחזי, ולבא לאשגחא, ולא ידעין, ולא שויין לפיהו לאסתכלא ברעותא דמאריהו, היך ניימין, ולא מתערי משנתיהו, עד לא ייתי ההוא יומא דהפי עלייהו חשוכא וקבלא. ויתבע ההוא (דף נ"ח). מאריה דפקדונא, חושבנא מנייהו. וכרואו כל יומא קארי עלייהו וכרוו מן השמים קורא עליהם כל יום שובו בנים שובכים, ואף על פי שאין האדם שומע אבל נשמתו שומעת ומעוררת את האדם, ונשמתיהו אסתידת בהון בכל יומא ולייליא נשמתם מעידה בהם יומם וליילה, אורייתא ראמת קלין לכל עבר, מפרות ואומרת וכן התורה מרימה קולה לכל צד, ומכרות ואומרת עד מתי פתאים תאבהו פתי פירוש עד מתי אתם אהבים את הפתאות, ועוד מכרות התורה מי פתי מי שאין בו תבונה, יסור הגדה יסור ממקומו ויבא הנה, וכן תקרא למי שהוא חסר לב מכל וכל אמרה לו, לכו לחמו בלחמי ושתו ביין מסכתי אם אין לכם משל עצמכם, בואו הנה ואכלו בלחמי ושתו היין אשר מזגתי אני, והוא ענין מליצה לומר הלא חכמת התורה היא נחמדת מאירת עינים וחוננת דעת לההוגים בה, וכאילו מכרות ואומרת, כל הרוצה ללמוד יבא וילמוד, ואם צפון לבו משכל אני אשכילו דעה, (מנחות). ולית מאן דירבין אודניה אבל אין מי שיטה אונן, ולית מאן דיתער לביה ואין מי שיעורר את לבו לשים לב לההתעוררות שמעוררים אותו מלמעלה.

ביאור הרמ"ק אור יקר כרך יג סימן יג – עיינין למחזי – מאורעות העולם והזמן המחכמין לאדם על העתיד, ולבא לאשגחא – אפילו מעצמם בלי ראיית המתחדש כל שכן בזה וזה, ולא ידעין – ואפילו רצון לדעת אינם [אובים] [אוהבים] וזהו שאמר ולא שויין. ההוא יומא – יום מיתה וקבורה, מארי פקדונא – בעל הנפש שהוא כפקדון אתו מאת הקב"ה. כרואו קארי – כדפירשנו בפרשת מצורע סימן ב' ונשמתא –

תאות ניאוף/כ"א) הוא מרגיש תיכף קריאתה, ומתחרט תיכף על העבירה. וזאת החרטה, זה בחי' מחכימת פתי,

ומבאר רבנו מדוע בגמר התאוה הזו האדם מתחרט, כי בשעת העבירה היה בו רוח שטות, ואחר גמר העבירה הטה אזנו לאמריה של התורה והחכים ומתחרט

בשביל זה התורה אע"פ שהיא אשה יכולה להעיד/כ"ב, כי היא עומדת במקום שאין אנשים רגילים שם כנ"ל :

ומסי' קמ"ד עד כאן. לשון רבינו ז"ל :

עד כאן ביאור חברותא לתורה קמו

✱

בעניין התורה שמחכימת פתי ומכרזת עד מתי פתאים

ביאור העניין עפ"י לק"ה

ראה לקוטי הלכות ערוכי תחומין הלכה ה' אות [ד] ועתה נבוא לבאר בחסדו הגדול ובישועתו הנוראה והנפלאה. והפלא, כי עקר הוא האמונה כנ"ל, וכל התורה תלויה באמונה כנ"ל, ומאחר שכל התורה והמצוות תלויים באמונה, בודאי בהכרח שיהיה לאדם בחירה על זה, כי זה ידוע, שעקר התורה נתנה בזה העולם ורקא לבני אדם, מחמת שהם בעלי בחירה, ומחמת שעקר התורה הוא האמונה, אם כן בודאי ההכרח שיש לאדם בחירה על אמונה. ועקר הבחירה על אמונה נמשך מבחינת כוונת האר"י הנ"ל, כי מבחינת יחוד העליון שאינו נפסק לעולם - נמשך חיות תדיר לכל העולמות בשביל קיום העולמות, ועקר החיות וקיום העולמות הוא האמונה, כמו שכתוב (תהלים לג, ט): "וכל מעשהו באמונה", ועל-כן החיות הנמשך תמיד מלמעלה בלי הפסק בשביל קיום העולמות - זה בחינת הארת האמונה שנמשך הארה משכליים עליונים - מ'חכמה ובינה עליון, שעל-ידי הארה הזאת נמשך כח בלב האדם להאמין בהשם-יתברך, כי אמונה הוא בחינת מלכות, כידוע (עמק המלך ה, עא). ובחינת מלכות אמונה שרשה בשכל העליון בחכמה עלאה, כמו שכתוב (משלי ג, ט): "ה' בחכמה יסד ארץ", וארץ היא בחינת אמונה, כמו שכתוב (תהלים לו, א): "שכן ארץ ורעה אמונה", וכמוכא (והרבה בזה קי' : וכן סימנים ו, קכט).

וזה בחינת (תהלים כו, ח): "לך אמר לבי בקשו פניי" וכו' - שהלב של האדם אומר לו לבקש פניו יתברך. וזה בחינת התעוררות העליון שנמשך מבחינת הנ"ל, מבחינת חיות הנמשך לקיום העולמות, שמשם נמשך הארה והתעוררות בלב האדם, שמודיע ומאיר בלבו התנוצצות אלקותו יתברך, שבא על לב האדם הבנה והפכה להבין האמת שיש יחיד קדמון נמצא המחב - שהוא הבורא יתברך שהוא שליט ומושל, שעקר התכלית להאמין בו יתברך ולבקש פניו תמיד. ובזה תלוי עקר הבחירה של האדם, כי זאת ההארה הנ"ל נמשכת תמיד בלי הפסק לכלל העולמות בשביל קיום העולמות, שעקר חיותם וקיומם הוא האמונה כנ"ל, וכמו שכתב רבנו ז"ל במקום אחר (סימן כט), שעקר החיות היא אמונה, שהיא בחינת אור הפנים, בחינת (משלי טו, ט): "באור פני מלך חיים" וכו'.....

הינו כי זאת ההארה הנ"ל הנמשכת מיחוד העליון החיצוני שאינו נפסק, ואף-על-פי שנקרא 'חיצוני' בערך הפנימי הגבוה ממנו יותר, אף-על-פי-כן הוא יחוד עליון וגבוה ונורא ונשגב מאד, כי הוא נעשה במדות העליונות שלמעלה מהבנין, שהם חכמה ובינה, כידוע. ועל-כן הארה הנמשכת משם שהוא הארת האמונה, כשהיא נמשכת בעולמות העליונות, שהם המלאכים והשרפים וכו' שהם רוחניים וקדושים וטהורים, אזי יש להם כח לקבל את ההארה בשלמות גדול, ותיכף מתעוררים ברעש גדול להקדיש שמו יתברך באימה וביראה גדולה מאד, ועל-כן נקראים 'שרפים' - שנשרפים ונתלהבים מגדל אור אלקותו שמאיר עליהם תמיד, כי הם קדושים וטהורים, ואין להם גשמיית ובחירה, ועל-כן זאת ההארה מספקת להם, ועל-ידיה יודעין מאלקותו באמונה שלמה, ונתלהבים בהתלהבות גדול לעשות באימה וביראה רצון קונם.

כשהארה מניעה לטוב הנשמי העבור, מקבלים מפנה רק התנוצצות

אבל כשזאת ההארה מגיע לזה העולם העכור הגשמי, שהוא עולם העשייה, שהוא מגשם בתכלית הגשמיית, אזי אי-אפשר לקבל הארה הזאת הגדולה, כ"אם התנוצצות מעט, מה שנמשך מהארה הזאת התנוצצות בלב האדם שמעורר את האדם לבקש פניו יתברך, להשתוקק לאמונתו יתברך, בבחינת "לך אמר לבי בקשו פני וכו'" כנ"ל, ואזי יש לאדם בחירה גדולה. כי מחמת שזאת ההארה אינה יכולה להתלבש בזה העולם כ"אם על-ידי צמצומים רבים, על-כן בתחלה אינו נמשך ממנו בלב האדם כי אם התנוצצות בעלמא, לרמוז לאדם שימשך אחריו יתברך, כמו שמרמזין לאדם בדין מרחוק, ואזי יש להאדם בחירה.

[ו] וזהו החלוקה שבין ישראל לאמות העולם, כי זאת ההארה הנ"ל - הנמשכת מיחוד החיצון לקיום העולמות, שמשם בא בלב האדם התנוצצות ורמזים לרוץ אחריו יתברך, זאת ההארה והחיות - נמשך גם על כל אמות העולם, כי השם-יתברך מקיים גם אותם ברחמי בחיות הנמשך משם, ורוצה להמשיך אותם גם-כן לאמונתו הקדושה, אבל הם נשכח עליהם הארה והתנוצצות ורמזים הנ"ל הם פונים ערך מלשמע, כי אינם רוצים להשליך תאותם הרעות ולמסר נפשם בשבילו יתברך, וזה בחינת (תהלים לג, ט): "ה' מסיני בא וזרח משעיר למו" וכו' - מלמד שהחזיר הקדוש-ברוך-הוא התורה על כל האמות ולא רצו לקבלה כי אם ישראל' (עבודת ה' ב, ב), הינו בחינת הנ"ל, כי על-ידי חיות והתנוצצות אלקות הנ"ל רמוז להם הקדוש-ברוך-הוא שימשכו אחריו ויקבלו התורה, אבל הם פנו ערך ולא רצו למסר נפשם ולהשליך תאותם ולקבל התורה, ואזי לא די

שהיא שוכבת בחיקו של אדם והיא המייעצת אותו, אסחידת בהו - לייסר האדם במועצותיה תמיד, אורייתא ארימת קליו וכו', - דבריה כתובין וניתנין בקול. הם חמשה האחת מקרה הזמן, השנית יום המיתה, השלישית כרוז דאף על גב דאיהו לא שמע מזוליה שמע, הרביעית נשמתו, החמישית תורה.

כ"א הלשון "אחר גמר תאוותו" משמע שמדבר מניאוף, כי בשאר תאוות אין גמר, ואפילו תאוות אכילה, בטן רשעים תחסר אפילו כשהיא מלאה הייה רוצה להקיא ולהמשיך לאכול. וכן מים גבויים הכוונה כאן לניאוף כפרשי" שם. וכן בגמ' בד' מקומות שנמצא פסוק זה, מדובר בניאוף. ראה נדרים צא: סוטה ז. סנהדרין כו: ושם עה.

כ"ב צ"ע התורה מכריזה מי פתי וכו' אבל אין זו עדות אלא הכרזה בבחי' תוכחה או התראה.

שלא זכו לגרם יחוד הפנימי, שמשם עקר התגלות האמונה בתוספת אור נפלא, שזה עקר קבלת התורה, כנזכר לעיל (באות ה), אף גם אפלו אור הנמשך בקביעות מבחינת יחוד החיצון כנ"ל, גם זה קלקלו על-ידי מעשיהם הרעים, ונמשך להם על-ידיהם כפירות ואמונות כוזבות.

כשמשליך עצמו מיד אחר התנוצצות אמונתו במסירת נפש, נמשכים לו מוחין ושלמות אמונה

כי זה עקר בחינת הבחירה שיש לבני אדם בעולם הזה הגשמי, ששמשגוע עליהם ההארה וההתנוצצות אלקות הנמשך מבחינת יחוד החיצון בקביעות לקיים העולמות שהוא בחינת חיות המלאכים כנ"ל, אזי יש כח לבני אדם לבחור בחיים, דהינו לדבק בעצמו אל האמת ולהשתוקק לאמונתו בהשתוקקות גדול, ולהשליך כל התאוות ולמסר נפשו על קדוש השם בשביל השם יתברך. כי על-ידי ההתנוצצות הזה לבד – יודע האדם בנפשו שראוי להשליך כל התאוות הגשמיות, כדי לרדף ולרוץ אחר השגת התכלית הנפלאה הזו – להשיג תשוקת אמונתו הקדושה. כי הלב של איש כשר שלא קלקל מעשיו עדין, יודע מעצמו ומבין, שלהשגת התכלית הזו להכיר אותו יתברך, צריכין להשליך כל התאוות ולמסר נפשו על קדוש השם, ולסכל כל הענווים והיסורים בשביל כבוד שמו יתברך, ומי שזוכה לבחור בחיים ולהתעורר על-ידי התנוצצות הזו למסר נפשו בשביל השם יתברך, כמו אבות העולם והצדיקים אמתיים הבאים אחריהם, אזי זוכים על-ידיהם נגלה האמונה בתכלית השלמות, כנ"ל.

הכסילים שמפאנים לרוח אחר ה' במסירת נפש מקללים החיות מיוחד החיצון, ונעשה אצלם כפירות

אבל הכסילים המפאנים לשמע, אשר בבוא עליהם התנוצצות הזאת – אינו משים לבו לזה, "וכמו פתן חרש יאטם אָנוּ" (תהלים נח, ה) מלשמע ההתעוררות והקמזים הנמשכים משם, אזי לא די שאינו גורם יחוד עליון הפנימי וכו' כנ"ל, אף גם אותה ההארה בעצמה נתקלקלה אצלו ונעשה אצלו אמונות כוזבות ועבודה זרה וכפירות. כי מחמת גשמיות ועכירות זה העולם, על-כן אי-אפשר לקבל זאת ההארה הגדולה בזה העולם, כי אם בחינת התנוצצות וקמזים בעלמא, שמחמת זה שאין ההארה מתגלית בזה העולם באתגליא כמו בעולם המלאכים, רק בדרך רמז והתנוצצות כנ"ל, על-כן יש לבני האדם בחירה לטוב או להפך כנ"ל – שששזוכה כנ"ל, אזי ממשיך חיות מיוחד הפנימי, ואז דיקא ממשיך על עצמו האמונה בשלמות כנ"ל. כי מחמת גשמיות העולם – אין מספיק לנו ההארה של יחוד החיצון שמאיר ומחיה את המלאכים, כי מחמת שהעולם הזה נמוך יותר – צריך שימשך עליו חיות והארה ממקום גבוה יותר, כדי שיהיה כח להתלבש בזה העולם, שלא יוכל גשמיות זה העולם להסתירו, וכמבאר מזה בדברי רבנו ז"ל במקום אחר, כנ"ל (א"ת ט). אבל זה החיות העליון מבחינת יחוד הפנימי כנ"ל צריך להמשיך עליו בעצמו על-ידי אתערותא דלתתא, שמתעורר האדם על-ידי ההארה והתנוצצות הנמשך עליו מיוחד החיצון וכו' כנ"ל, ועל-כן הכסילים הבורחים ברע, שאינם רוצים לרדף ולרוץ אחריו יתברך במסירת נפש כנ"ל, אזי נתקלקל אצלם החיות הנמשך מיוחד החיצון, ונעשה אצלם כפירות ואמונות כוזבות,

בענין עדות אשה בהלכה

בית יוסף – חושן משפט סימן ל"ה אות ט"ו – וכל אלו בין שהיה חשו"ו וכולי ברייתא פרק יש נוחלין (בבא בתרא קכח). ועיין בסימן ל"ג: אשה תנן בפ"ק דר"ה (בב). שהיא פסולה לעדות והכי אמרינן בפרק החובל ובפ' שבועת העדות (שבועות ל). ומייתי לה מדכתוב ועמדו שני האנשים בעדים הכתוב מדבר ורבינו לא חשש לכתוב פיסול אשה לעדות מפני שסמך על מה שכתב בראש סימן ל"ג כל הפסולים לדון פסולים להעיד ובסימן ז' כתב אשה פסולה לדון הרמב"ם בפ"ט מהלכות עדות נשים פסולות לעדות מן התורה שנאמר ע"פ שנים לשון זכר ולא לשון נקבה וכן הטומטום ואנדרוגינוס פסולים מפני שהם ספק אשה וכל מי שהוא ספק כשר ספק פסול הרי הוא פסול שאין העד בא אלא להוציא ממון על פיו או לחייב על פיו מוציאין ממון מספק ואין עונשין מספק דין תורה עכ"ל וז"ל הרשב"א בתשובה אני רואה מתוך הקונדרים שכתבתם שאתם תוקעים עצמכם על עדות הנשים ואולי מצאתם כן לאחד מן הראשונים במקומות שהנשים יושבות שם מפני שאין האנשים נכנסים שם ואנחנו לא נדע דברים אלו ולא שמענו מעולם ואין ראוי לסמוך עליהם עכ"ל. וכך הם דברי הרמב"ם בפ"ח מהלכות נזקי ממון ולאפוקי מדברי מהרי"ק סימן ק"פ ובתרומת הדשן סימן שנ"ג האריך בזה ואין דבריו נראים בעיני :

אורים ותומים סימן לה – תומים (על ש"ע חו"מ לה יד) – דלא שכיחי אנשים הרב בעל שב יעקב חלק א"ע סימן ג' כתב אילו לא דמסתפינא לומר נגד הרמב"ם הייתי אומר דנשים כשרות להעיד מדינא דהא בב"ק דקתני המשנה בני חורין ובני ברית (עיין אורים) וקעביד הגמרא צריכת' דעבדים ל"ל חייס וגוים אינו בני מצות הא אשה דיש לה חייס והיא בכלל מצות מעידה. ולא ידעתי מה זה דחידש הלא דברים אלו אמורים כהווייתן בתרומת הדשן סי' שנ"ג במקומו דיש פתחון פה לומר כן אבל דחה אותו. והאמת דאף הרמב"ם לא אמרה אלא דלכך נאמרה במשנה לדחות לב הטועים אבל ח"ו לומר במסקנ' דאשה כשרה ואם כן הא דתנן שבועת עדות אינה נוהגת בנשים הא נוהגת בנזקין ויש עלי' קרבן שבועה וגם הא דעבד פסול הוא מק"ו דאשה וגזלן ואם אשה כשרה נימא דיו אלא ברור דפסולה והא דלא קתני במשנה ג"כ למעט נשים (עיין ביש"ש דמשמע דמפרש הא דקתני והנשים בכלל הנזק היינו למעט עדות נשים לנשים ע"ש ולא ידעתי מנ"ל זה) משום דאין נשים שכיחי בארוות סוסי' וח"ו שיהיו נשים במקום משכן גוים ועבדים הפרוצים וכ"כ הוא בעצמו ונכון:

פתחי תשובה סימן לה – דתקנת קדמונים. עיין בתשובת נו"ב תנינא סי' נ"ח באחד שיצא לו שם גניבה בעיר ואחר ימים אחדים נמצאו שתי בתולות שאמרו שראו הגניבה בבית פלוני אלמוני ואותו פלוני מכחיש את הבתולות ורצה רב אחד לדמות זה לדברי הרמ"א בכאן שמצד התקנה מועיל עדות נשים בדבר דלא שכיח והוא ז"ל השיב שזה אינו. חדא דהכא גם הרמ"א ז"ל בסוף דבריו כתב והוא שתובע טוען ברי וכאן הרי התובע אינו טוען ברי ואף שכאן יצא שם גניבה בעיר ויכול הוא לטוען ברי שנגנב אבל אינו יכול לטוען ברי שהגניבה הוא ביד פלוני ועוד דאפילו היה טוען ברי שהגניבה אצל פלוני. והבתולות העידו כדבריו גם כן א"א להוציא ממון בעדות נשים כי נראה דע"כ לא אמרו שבדבר דלא שכיח עשו תקנה להאמין לפסולים אלא בדבר הנעשה פתאום ונגמר הדבר לגמרי כגון הכאה או מסירות שמי שלא היה בשרת מעשה אי אפשר לו להעיד על זה אבל כאן אף אי גניבה לא שכיח דכל הגונב עושה כסתר הרי הבתולות לא העידו שראו שפלוני גנב רק העידו שראו הגניבה בידו וזה אינו רק על רגע אחת שהרי אפשר לגניבה להיות בידו זמנים טובא ואפשר שגם אנשים יראו בידו אלא שלא אירע שראו אנשים. בזה לא תקנו שיהי' נשים או פסולי עדות כשרים והבו דלא לוסוף על התקנה ואפי' אם היו מעידים הבתולות שראו שגנב גם כן אינני מחליט שיהיו נאמנות אלא שהיה מקום לדון בזה אבל בעובד' דא ודאי אינם נאמנות עכ"ד ע"ש ועמ"ש בסקי"א:

כגון בבה"כ של נשים. ע' בתשו' א"א ז' פמ"א (אדני אבי זקני פנים מאירות) ח"ב ס"ס ק"פ אודות שהבית דין שלחו שנים לגבות עדות מן האשה אחת על מקומות בבה"כ בעזרת נשים וגבו בית דין שלא בפני בעל דין ופסקו פסק דין על פי עדותן ובעת האשה הנ"ל חוזרת מדבריה וכתב חכם אחד לבטל הפס"ד שלהם והוא ז"ל כאב שאין לבטל באשר שכבר נפסק הדין וכיון דאיכא כמה אנפי דגובין שלא בפני בעל דין אם כן בית דין אחר בית דין לא דייקי (עיינן מה שכתבתי לעיל סי' י"ט סעיף ב' סק"ג) ומסתמא עשו כהוגן ובדבר שלא נגבד בפני שלשה הא הביא הבית יוסף בסי' כ"ח ובש"ע שם סכ"ג בשם המיישרים שיכולים הקהל לתקן ששני סופרים מגבין העדות וכבר נהגו כל בתי דיני ישראל לשלוח נאמני הקהל לנשים יקרות שיגידו העדות וכבר כתב הבית יוסף בא"ה סי' י"ז (לא ידעתי מקומו ולכאורה מדברי החמ"ח שם סעיף ח' מבואר להדיא להיפך ועיינן מה שכ' בפ"ת שם סקמ"ה) במקום שאין צריך להעיד לפני בית דין סבירא להו לכמה גאונים דאינו יכול לחזור ולהגיד ידעתי נוטה שאין שום בית דין יבטל דברי בית דין חבירו עב"ד עיינן שם:

דאפילו אשה יחידה כו' עיינן בתשובת כנ"י סימן פ"ג שהאריך לפרש דברי הרמ"א בזה ודעתו דהתקנה לא היה רק היכא שגוף המעשה ידוע ע"י קלא דלא פסיק או באין מכחישינן שבודאי היה כאן הכאה וקטטה ומלשינות ועדותם של אלו הוא רק לברר הדבר איך היה שהוא רק גילוי מלתא בעלמא אבל אם גוף המעשה אין ידוע רק על פיהם וזה מכחיש לגמרי בודאי דאין נאמנים עיינן שם. ושם אביא עוד דברי מהרש"ל דאף לפי התקנה מכל מקום באם היה העד אחד שונא אינן נאמן והוא ז"ל הביא ראייה לדבריו עיינן שם עוד בס"פ פ"ב מזה:

ש"ע יו"ד סימן קכז סעיף ג – עד אַחַד נֶאֱמָן בְּאִסּוּרִים, לְהַתִּיר, אֲבָל לֹא לְהַחֲמִיר. הגה: מיהו יש אומרים, דבדבר דאכא לברורי, כגון שאמר לו אַחַד: בא (טז) ואראך עובד בוכבים מנסף יינה, צריך לחוש לדבריו (בית יוסף בשם התוספות). וכל דבר שלא אתחזק לא להתיר (יז) ולא לאסור, עד אַחַד נֶאֱמָן עָלָיו אֶפְלוּ לְאִסּוּרוֹ (אשר פרק הניזון ופרדכי פ' האשה רב). וכל היכא דאתחזק דבר באסור, כגון טבל או חתיכת בשר שאינה (יח) מנקרת, אין העד נאמן עליו (יט) להתירו אלא אם כן פירו לתקנו (ג"ז שם). ואם היו בקאן ב' חתיכות, אחת של אסור ואחת של היתר, נאמן העד לומר: זה היתר וזה אסור (ה"ו שם). ואדם נאמן על שלו, ואפלו היכא דאתחזק אסורא (שם באשר). ועיינן לעיל סי' קי"ט דין החשד על הדבר, אם מעיד עליו. וע"ל סימן קפ"ה מי שאומר: פלוני חכם הכשיר לי זה, והחכם נופר. ועיינן באבן העזר סימן קנ"ב אם אמרינן לגבי עדות שהפה שאסר הוא הפה שהתיר. וְאִשָּׁה (כ) נֶאֱמָנָה בְּדָבָר אִסּוּר לֹמַר: תִּקְנֵתִיו (ר"ן פרק האומר וריש הליו), וְדוֹקָא בְּדָאֵי אִסּוּר, כְּגוֹן נְקוּר בְּשָׂר וְכְדוּמָה, אֲבָל בְּסִפָּק שְׂמָא אֵין כָּאן אִסּוּר, כְּגוֹן שְׂצָרִיכָה לְבָרַר דְּגִים טְמֵאִים מְטֵהוּרִים (א"י הארף), או אִסּוּר שֵׁשׁ בּוֹ (כא) צְדָדִים לְהַקֵּל (שם בר"י). אֵין אִשָּׁה נֶאֱמָנָה, דְּאִשָּׁה דְּעֵתָה קְלָה לְהַקֵּל. (כב) קָטָן אֵין לוֹ דִּין עַד לְהִיּוֹת נֶאֱמָן בְּאִסּוּרִין (ריב"ש סימן רמ"ח). מכל מקום קָטָן הָרִיף וְכִי בְּדָבָר, וְאִכָּא רְגֵלִים לְדַבְּרוּ, יֵשׁ לְהַחֲמִיר אִם מַעֲיֵד עַל דָּבָר אִסּוּר (רשב"א סימן כ"ד). ואם מעיד על אסור דרבנן להקל, ולא אתחזק אסורא, כגון בדיקת חמץ, נאמן. דהמנהגו רבנן בדרבנן (שם בה"ש): אֲבָל אִם אֶתְחַזֵּק אִסּוּרָא אֵינוֹ נֶאֱמָן כָּלֵל.

באר היטב - (כ) נאמנת - אפילו בדבר אסור דאורייתא והיינו היכא דבידה לתקנו או שהוא שלה [דאל"כ לא עדיפא מע"א דאין נאמן הואיל ואתחזק אסורא] ש"ך; (כא) צדדים - וכן דבר שיש בו טרחה אין הנשים נאמנות דנשים עצלניות הם וכן קבלתי שאין הנשים נאמנות על ניקור האחרים ומה שכתב המחבר שהנשים נאמנות בניקור בסתם ניקור קאמרי' דהיינו הפנים וע"ל סי' פ"ד סי"א עכ"ל הש"ך;

שו"ת המהרי"ק - סוף שורש קעט - ואף על גב שלא היו שני עדים בדבר הלא כתב בתקנת קדמוניות מר"ת שאפילו אשה יחידה או קרוב נאמנים להעיד שראו שהכהו כו'. וכן קטן כדאיתא התם ומפרש שם הטעם לפי שאין פנאי להזמין כשרים פתאום לזה וה"ה נמי בדין מבזה ת"ח וקל וחומר הוא לפי הנראה לעניית דעתו: ועוד שהרי מצאתי כתוב במקום אחר בשם ר"ת וז"ל ואשה או קרוב נאמנים על זה וכן בכל דבר קטטה שאין עדים רגילין להיות בדבר מזומנים וכן למוטר מאומד נאמנים עליו לפי שכשהלשין לא היו שם עדים עכ"ל הרי לך בהדיא דלכל דבר קטטה אשה או קרוב נאמנים:

עוד נמצא בתשוב' שאלה טביב המרדכי בפרק החובל וז"ל נשאל נשאלנו על דבר הריבות והמחלוקת והחרופים אם הנשים והקרובים יכולין להעיד ודאי הוא דנאמנת אפילו בדבר שיש בו ממון כדאמרינן התם (קידושין עג, ב) החיה נאמנת לומר זה בכור אפילו יש בו הוצאות ממון ה' סלעים לכהן עכ"ל, הרי לנו כמה עדים נאמנים דבכהאי גוונא נאמנים הנשים והקרובים ומאחר שכן הוא פשיטא דראובן ראוי לעונש על שתיים רעות עשה לבזות ת"ח וגם להביאו לידי סכנה במסירתו באמרו שלא הטיל כדן וכשורה. אמנם בענין המסירה אם לא הוזהר שמעון בכך אינו רואה לענוש אותו בכך אם לא יהיה כבר רגיל בכך. ופשיטא דאין להאשים שמעון כלל במה שכפה ראובן על פי השופט מאחר שהיה ראובן מסרב לפרוע הטלתו אשר הוטלה עליו ע"פ חשובי הקהל וזה דבר פשוט:

ועיינן שו"ת משפטי עוזיאל חו"מ סימן כ' תשובה ארוכה בעניין עדות אשה.

